

**LSU:s yttrande över betänkandet Ett ordnat mottagande -
gemensamt ansvar för snabb etablering eller återvändande (SOU
2018:22) samt promemorian Ett socialt hållbart eget boende för
asylsökande**

Dnr: A2018/00777/I
Till: Regeringskansliet,
Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm
a.remissvar@regeringskansliet.se

YTTRANDE

Stockholm
2018-11-14

1. Sammanfattning av LSU:s synpunkter på utredningens huvudförslag

Inledning

Att utredningen har undersökt och gett förslag i syfte att revidera dagens system så det blir mer enhetligt är i grunden positivt. Bland LSU:s medlemsorganisationer finns flertalet engagerade ungdomar som drabbats negativt på grund av hur dagens mottagningssystem är utformat. LSU anser att utredningen har genomgående brister i sin konsekvensanalys rörande särskilt utsatta grupper, t.ex. barn, ungdomar, personer med posttraumatiskt stressyndrom (PTSD), personer med funktionsvariationer m.fl. LSU avstyrker större delen av de förslag som utredningen föreslår – i synnerhet de delar som rör civilsamhället samt ankomstcenter och avresecenter. Mot bakgrund av den genomgående bristande konsekvensanalysen anser LSU att nästa steg bör vara att föra en dialog med viktiga aktörer inom svenskt asylmottagande för att vidare analysera konsekvenserna och utforma nya förslag till hur svenskt asylmottagande kan bli mer hållbart.

• Ankomstcenter

LSU avstyrker förslaget om ankomstcenter. Förslaget skulle innebära avsevärt negativa konsekvenser för unga hbtq-personer. Dessa konsekvenser skulle innebära en minskad trygghet för unga personer. Det skulle även innebära en oklar tillgång till relevant information - vilket blir viktigare inom ramen för en effektivare asylprocess samt minskad tid för den asylsökande att förstå Sveriges regelverk och återfå ett förtroende för myndigheter vilket kan påverka utgången i individens asylärende.

LSU vill härutöver ifrågasätta huruvida det är möjligt eller rimligt att sträva efter en handläggningstid på 30 dagar i ankomstcenter utan att brista i rättssäkerhet och kvalitet för samtliga grupper av asylsökanden.

- Avresecenter

LSU avstyrker förslaget om avresecenter. Det saknas underlag för huruvida syftet faktiskt skulle uppfyllas om förslaget implementerades. Det är i övrigt av största vikt att Sverige har ett asylsystem och återvändandeprocess som beaktar mänsklig värdighet. LSU anser inte att unga personers eller barns rättigheter skulle kunna säkras inom ramen för förslaget.

- Samverkan med civilsamhället

LSU tillstyrker förslaget att offentlig verksamhet tydligare ska samverka med civilsamhället. Det bör dock förtydligas att den service som civilsamhället erbjuder asylsökande inte ska eller kan ersätta den verksamhet som bör erbjudas av offentlig verksamhet som t.ex. information om rättigheter, trygghet och åtgärder för att motverka mental ohälsa. Den offentliga verksamheten ska heller inte detaljstyra civilsamhället i vilka sorters verksamheter som bör erbjudas.

- Kommunplacering under asyltiden

LSU tillstyrker förslaget om att asylsökande ska kunna kommunplaceras under tiden som asylsökande i syfte att främja etableringsmöjligheter. LSU vill dock framhålla att placeringen i högre grad än idag bör utgå ifrån individens behov.

- Ett socialt hållbart boende för asylsökande

LSU avstyrker de två förslagen om att begränsa möjligheter till eget boende (EBO) med hänvisning till att frågan inte har utretts tillräckligt med hänsyn till olika anledningar för personer att välja EBO.

2. Sammanfattning av LSU:s synpunkter på utredningens alternativa upplägg

- Mottagandecenter

LSU avstyrker utredningens alternativa upplägg gällande Mottagandecenter. Förslaget utgår inte från en human syn på asylmottagande och kommer att ha en negativ inverkan på asylsökandes rättigheter - i synnerhet barn och unga hbtq-personer.

3. LSU:s utgångspunkter gällande utredningens förslag

Positivt att utreda mottagningssystemet

En central utgångspunkt i utredningen har varit att åtgärda bristen på helhetsperspektiv i mottagandet. Avsaknaden av helhets- och systemtänkande leder till långa väntetider, försenad etablering eller återvändande liksom till höga kostnader för samhället och enskilda. Utifrån ett hbtq-perspektiv ser vi många brister i hur mottagandet av asylsökande fungerar idag. Utredningens uppdrag och syfte är därför ingenting som LSU ställer sig principiellt emot.

En otillräcklig konsekvensanalys rörande barn, ungdomar, och särskilt utsatta grupper

LSU anser att huvudförslagen så som de har presenterats i utredningen inte har inkluderat en tillräcklig analys av konsekvenser för barn, ungdomar och särskilt utsatta grupper inom asylsystemet. LSU anser att det är problematiskt att utredningen inte har sett till övriga konsekvenser och inte heller bjudit in tillräckliga remissinstanser för att komplettera den bristfälliga konsekvensanalys som gjorts.

Frågan om konsekvenser för sårbara grupper, som hbtq-personer, är ständigt aktuell inom internationella organisationer som EU och Europarådet. Europarådets kommissionär för mänskliga rättigheter publicerade t.ex. en kommentar den 11 oktober 2018 angående hbtq-personers situation i Europeiska asylsystem. "[...] Council of Europe member states should [...] engage in further research and exchange about how to ensure safe reception conditions, as well as the specific care they may need." Det finns en grundläggande förståelse gällande förekomsten av sårbara grupper inom asyl- och mottagningssystemet samt att dessa personers särskilda behov, som sträcker sig utöver rätten till ett tryggt boende.

4. LSU:s synpunkter på utredningens huvudförslag

4.1 Ankomstcenter

Ett likvärdigt system är inte alltid jämlikt

I utredningen står det att en snabb och rättssäker prövning också gör mottagandet mer humant eftersom individen behöver leva kortare tid i ovisshet samtidigt som etablering eller återvändande påskyndas. Viljan att effektivisera processen måste vägas mot individens rätt till en rättvis prövning. Viljan att skapa ett *likvärdigt* system där samtliga asylsökanden får ta del av ett antal insatser, som kartläggning och information, får inte stå över strävan efter ett *jämlikt* system, där olika personer har olika behov. Målet ska vara en rättssäker prövning för alla, oavsett personliga förutsättningar.

LSU vill dessutom framhålla att en snabb process kommer ställa stora och näst intill orimliga krav på offentliga biträden och civilsamhället vad gäller tillgänglighet. I synnerhet om ankomstcenter kommer att ligga i nära anslutning till flygplatser – vilket, oavsett stad, inte kommer att vara i närheten av stadskärnan och där de flesta organisationer eller jurist- och advokatbyråer har sina kontor. I fråga om juridisk hjälp skulle det innebära en stor rättsförlust för den asylsökande om de offentliga biträdena skulle behöva prioritera bort att träffa sin klient innan asylutredning på grund av tidsbrist orsakad av förordnanden med kort varsel.

Att föra fram asylskäl i tid

LSU vill belysa att snabba processer är inte alltid rättssäkra processer och i synnerhet inte ur ett barn- och ungdomsperspektiv. Många unga personer saknar kunskap om sina rättigheter och på vilka grunder en kan få skydd i Sverige. Utredningen ger inte svar på hur det ska garanteras att alla asylsökande kommer få den information de behöver för att kunna tillvarata sina rättigheter. Att inte våga berätta om sina asylskäl på grund av rädsla för andra på boendet eller en brist på förtroende för myndigheter kan innebära stora hinder för vissa utsatta grupper.

Boendefrågan

LSU ställer sig positiva till att trygghetsboende kommer att fortsätta att erbjudas. Vi ser gärna en utökad verksamhet av trygghetsboenden och att de placeras i närheten av större städer eller platser där det finns social verksamhet. Trygghetsboenden ska kunna erbjudas i olika former för att kunna tillfredsställa olika sorters behov. LSU ställer sig negativa till att trygghetsboende inte ska kunna erbjudas alla personer som har behov eller vilja att bo på ett sådant. Det är oklart varför huvudregeln ska vara att personer med särskilda behov ska bo på ankomstcenter när det inte råder några tvivel om att det kan utgöra en direkt fara för t.ex hbtq-personer att bo i stora boendekomplex.

LSU anser inte heller att det inte är klarlagt i utredningen huruvida ärendena rörande de personer som blir antagna till att bo i trygghetsboenden kommer att prioriteras på samma sätt som boenden i ankomstcenter. För det fall de inte kommer att prioriteras på sådant sätt rör det sig om indirekt diskriminering eftersom de som bor i trygghetsboenden i hög grad är andra utsatta grupper.

4. 2 Avresecenter

LSU anser att syftet med avresecenter; att uppmuntra och effektivisera återvändande, inte är en realistisk tanke som har grund i forskning och beprövad erfarenhet. LSU efterfrågar därför underlag för de påståenden som görs i utredningen gällande avreseboendes effekt på antal verkställda utvisningar. "Av ovan angivna skäl är det utredningens bedömning att förslagen kommer att öka benägenheten att återvända och påskynda återvändandet för de som fått ett verkställbart avlägsnandebeslut." För detta påstående redovisas ingen grund.

LSU är av uppfattningen att syftet med avresecenter inte kommer att uppnås genom att placera människor i avresecenter. Det kommer att innebära svåra förhållanden för alla grupper av asylsökande, i synnerhet sårbara grupper.

Utredningen föreslår att om det förefaller olämpligt att en person bor på ett avresecenter, t.ex. vid sjukdom eller behov av ett särskilt boende, då ska huvudregeln frångås. Det är inte klarlagt hur kraven ska se ut för att huvudregeln ska kunna frångås. En vidare konsekvensanalys av hur situationen skulle se ut för hbtq-personer har inte gjorts gällande avresecentren. Personer ur utsatta grupper skulle vara i en minst lika utsatt position i ett avresecenter som i ett ankomstcenter. Därför riktar vi skarp kritik mot utredningen som helt har avstått från att kommentera detta i konsekvensanalysen.

Det framstår inte realistiskt räknat att personers vistelse på avresecentren kommer att vara så korta som förutspås av utredningen. Om personer kommer att vistas längre tid i avreseboendena än vad som antas i utredningen kommer detta att påverka sårbara grupper och barn på ett negativt sätt.

4. 3 Samverkan med civilsamhället

LSU välkomnar förslaget att den offentliga verksamheten tydligare ska samverka med civilsamhället. Vi anser att det är positivt att civilsamhället kan få en större roll och ytterligare tillträde till den offentliga verksamheten för att erbjuda specialiserad service. Det finns dock några punkter med förslaget som vi anser bör revideras.

I utredningen står det att civilsamhällets organisationer anses ge viktiga bidrag i mottagandet och bör därför ges möjlighet att verka vid ankomst- och avresecenter. I 15 § "Förslag till förordning om mottagande av asylsökande och vissa andra utlänningar" står det:

"Migrationsverket ska, i samverkan med det civila samhällets organisationer, erbjuda utlänningar som bor i ankomst- och avresecenter aktiviteter som syftar till en meningsfull vardag och insatser som syftar till att underlätta ett återvändande till ett annat land."

Mottagandeutredningen anser att organisationer i det civila samhället har en viktig roll att spela i mottagandet, "både som utförare av offentliga insatser och med kompletterande verksamhet utifrån sin idémässiga grund". Här menar utredningen att personer som vistas i

ankomst- och avresecenter ska erbjudas aktiviteter som underlättar i kontakterna med det svenska samhället, men också hälsofrämjande aktiviteter.

För det fall samverkan mellan det offentliga och civilsamhället ska etableras på en starkare grund vill LSU framhålla att civilsamhället inte utgör en förlängning av offentlig service. Vi har en egen funktion i samhället som är fristående från offentlig verksamhet. Att hävda någonting annat, och bygga ett system med hål i som civilsamhället tvingas fylla, är att inkräkta på civilsamhällets oberoende och utrymme. LSU menar också att det stora med engagemang i våra medlemsorganisationer är möjligheten till egenmakt genom egenorganisering. Därför är det viktigt att aktiviteter inom det civila samhället, och i synnerhet ungdomsrörelsen, sker med förutsättning att deltagarna inte bara erbjuds aktiviteter utan kan vara medskapande av aktiviteter.

För det fall offentlig verksamhet vill dra nytta av civilsamhällets kraft och resurser, anser LSU att civilsamhället förtjänar förtroende att organisera sin egen verksamhet och inte att bjudas in med utgångspunkt att agera som statliga tjänstemän med specialistkunskaper. Vi uppmuntrar utredningen att se till civilsamhället som en god samarbetspartner tack vare vår särskilda roll i samhället. LSU vill även framhålla att civilsamhället ska få utrymme att utforma de projekt och aktiviteter som vi anser det finnas behov av.

LSU vill även framhålla att även om civilsamhället spelar en viktig roll för asylsökande personer, får det inte ersätta viss typ av verksamhet som måste organiseras av den offentliga verksamheten. Ansvar får inte vila på särskilda organisationers att säkerställa att vissa grupper får nödvändig information om sina rättigheter.

4.5 Kommunplacering under asyltiden

Dagens system fokuserar för lite på individers särskilda behov vid kommunplacering. Detta vill LSU framhålla som något att ta i beaktande vid framtida processande av utredningens förslag. Kommunplaceringen bör i högre grad än idag utgå ifrån individens behov. LSU ser gärna att systemet tar hänsyn till önskemål om att få bo i en större stad om sådana behov finns.

4.6 Ett socialt hållbart boende för asylsökande

I utredningen nämns det att EBO kan resultera i trångboddhet, psykisk och fysisk ohälsa, bidra till ökad etnisk segregation samt att de nya reglerna ska syfta till att motverka dessa negativa konsekvenser. LSU förstår syftet med förslagen rörande begränsningar av EBO, men vid en sådan reform måste noggranna konsekvensanalyser gällande de mest sårbara grupperna genomföras. Det finns många individer ur sårbara grupper, t.ex hbtq-personer, som idag känner sig trygga med sin boendesituation genom att ha möjlighet att bo i EBO. LSU anser att en tillräcklig konsekvensanalys kring förslagen inte har gjorts i utredningen.

För det fall möjligheten till EBO ska begränsas måste det finnas alternativ för de personer som idag väljer detta. Det vore oansvarigt att förändra regleringen utan en noggrann analys av vad de sociala konsekvenserna skulle vara – synnerhet gällande sårbara grupper.

5. LSU:s synpunkter på utredningens alternativa upplägg

5.1 Mottagandecenter

LSU anser att utredningens alternativa upplägg med statliga mottagningscenter ytterligare skulle öka utsattheten för hbtq-personer samt att detta är ett förslag som inte har analyserat konsekvenserna ur ett barn- och ungdomsperspektiv i tillräckligt hög utsträckning. Det är förslag som ytterligare skulle isolera personer i asylprocessen och därför motverka syftet med en sådan typ av verksamhet.

Rosaline Marbinah
Ordförande